

Länsstyrelsen
Skåne

REGIONAL FÖRVALTNINGSPLAN FÖR KRONHJORT (KRONVILT)

Nominatunderarten 2022–2025

Cervus elaphus elaphus

Hotkategori: Nära hotad (NT)

Titel: Regional förvaltningsplan för kronhjort (kronvilt), nominatunderarten 2022–2025

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Författare: Nils Carlsson och Anders Jarnemo

Beställning: Länsstyrelsen Skåne
Avdelningen för natur och vatten
205 15 Malmö
Telefon 010-224 10 00
www.lansstyrelsen.se/skane

Copyright: Länsstyrelsen Skåne

Diarienummer: 218-22576-2022

ISBN: 978-91-7675-306-4

Rapportnummer: 2023:01

Layout: Mats Runvall / Länsstyrelsen Skåne

Tryckår: 2023

Omslagsbild: Mostphotos

Planen har upprättats av Länsstyrelsen Skåne och beslutats av viltförvaltningsdelegationen den 2022-12-05

Förord

Sverige har skrivit under konventionen om biologisk mångfald ("Riokonventionen") och därigenom förbundit sig att bevara inhemska arter och underarter i livskraftiga bestånd för framtiden. Naturvårdsverket konstaterar i brev (2012-05-09, dnr- nv 04120-12) till länsstyrelsen i Skåne att den regionala förvaltningen av nominatunderarten har varit så framgångsrik att nominatunderarten på bara 10 år har lämnat kategorin starkt hotad i rödlistan för hotade arter för att nu ligga i den lägsta klassningen för hotade arter, nära hotad. Naturvårdsverket uppmanar därför länsstyrelsen att fortsätta den framgångsrika förvaltningen och att ta fram en regional förvaltningsplan för en jaktbar och aktivt förvaltd klövviltsart.

Detta är en uppdaterad version av förvaltningsplanen som beslutades av viltförvaltningsdelegationen i Skåne län 2015-12-02.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	7
NUVARANDE UTBREDNING OCH POPULATIONSTATUS	7
ÖVERGRIPANDE MÅL	8
Åtgärder för att nå och upprätthålla målen.	9
FÖRVALTNINGSOMRÅDE	10
INVENTERING	10
FÖRVALTNING GENOM LICENSSYSTEM	11
Utnyttjandet av licenstilldelningen	12
Skador på skog och gröda	15
Ökande mängd dovvilt och vildsvin	16
Störning av friluftsliv	16
Vägar, järnvägar och annan exploatering	17
Stängsel	17
INFORMATION	17
Förhindrande av illegal verksamhet	17
FINANSIERINGSBEHOV	18
Inventering	18
Skadeförebyggande åtgärder	18
BEHOV AV NY KUNSKAP	18

LISTA BILAGOR

1. Karta över förvaltningsområde
2. Bakgrund och referenser

SAMMANFATTNING

- Nominatunderarten av kronviltet *Cervus elaphus elaphus* i Skåne utgör en genetiskt intakt restpopulation av det ursprungliga svenska kronviltet och är kategoriserad som Nära hotad (NT) i rödlistan för hotade arter. Efter att ha varit mycket nära utrotning i början av 1900-talet uppskattas populationen idag till cirka 3 000 djur före jakt.
- Vid en population på 3 000 djur före jakt går nominatunderarten från nära hotad till livskraftig enligt gällande system för rödlistning (IUCN). Istället är det risk för hybridisering med kronvilt av annan genetisk bakgrund som utgör det största hotet.
- Målet är att hålla en livskraftig stam med en storlek på cirka 3 000 djur före jakt, en jämn könsfördelning och en åldersfördelning där 10 % av populationen ska utgöras av handjur i åldern 6-14 år.
- Förvaltningsområdet för nominatunderarten avgränsas i väster av väg E22 från Malmö till Tollarp och i norr av väg nr 1624 från Tollarp till Degeberga och vidare längs väg 19 från Degeberga till Maglehem (Julebodaån). I öster och söder avgränsas förvaltningsområdet av havet.
- Med E22 som en barriär, ska risken för hybridisering med norrifrån kommande kronvilt minimeras. I förvaltningsområdet gäller särskilda föreskrifter för hägn med kronvilt. Utanför förvaltningsområdet råder allmän jakttid på kronvilt.
- Kronvilt är med en låg reproduktion och en sen mognad för handjuren känsligt för en felaktig avskjutning. De fullvuxna hjortarna spelar en stor roll i ekologin och för samspelet under brunsten. Det är av stor vikt att andelen handjur i populationen är tillräcklig och att det finns en god tillgång på fullvuxna hjortar. Ett hårt jakttryck på handjur leder till en skev könsfördelning, en brist på fullvuxna handjur samt en risk för en kraftig populationstillväxt på grund av en hög andel hindar. För att undvika detta krävs en reglering och en samordning av avskjutning.
- Inom förvaltningsområdet ska jakten vara licensreglerad i kronhjortsområden enligt nuvarande modell. Licenssystemet gör det möjligt att styra stammen och skapa en jämn könsfördelning och en bra åldersfördelning. Kunskap om stammens utveckling ska fås genom årliga inventeringar, uppföljning av avskjutning samt genom fortlöpande kontakter med markägare och jägare.
- En stor förvaltningsutmaning är kronviltets skador på skog, och då särskilt barkskalning, med ekonomiska förluster för skogsägarna. Beräkningar från Skogsstyrelsen och SLU Alnarp visar att förlusten kan uppgå till 12 000-24 000 kr/ha vid slutavverkning, förutsatt att det inte finns andra skador som t.

ex. rottröta då förlusten blir lägre. Markägares acceptans för skador kan enligt SLU Alnarp delvis förklaras av värdet av jakt och kött. I Skåne uppstår omfattande barkskalning redan vid låg förekomst av kronvilt och sambandet mellan kronviltets täthet och skadenivå verkar svagt, samtidigt som forskning visar på samband med tillgång till växande foder i skogen, närhet till jordbruksmark samt förekomst av raps och utfodring. Däremot ökar skadorna totalt sett när kronvilt sprider sig till nya områden. Kronvilt kan även orsaka skador i jordbruk vilket kan leda till produktionsförluster och påverka odlingsval. Det är angeläget att Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen samt markägar- och jägarorganisationer samarbetar kring utvecklingen av skadeförebyggande åtgärder och att det finns resurser för att arbeta med skadeförebyggande åtgärder, metodutveckling av motåtgärder samt för rådgivning och kunskaps-spridning till jord- och skogsbruk och jägare.

- Ett problem på vissa lokaler är att kronviltskådare, naturfotografer och andra friluftaktiviteter kan orsaka störningar, i synnerhet under brunsten. I vissa störningskänsliga områden finns det behov av information, styrning och särskilda hänsynstaganden som minskar störningsrisk. Det är också viktigt att hänsyn tas till kronviltet och konsekvenser analyseras vid väg- och järnvägsprojekt och annan exploatering.

INLEDNING

Som Skånes landskapsdjur har kronviltet ett starkt symbolvärde och är en karaktärsart för landskapet precis som bok, vit stork, glada, Skånegås och lövgroda. Kronvilt är, tillsammans med älg, rådjur, visent och uroxen, en av de stora naturliga växtbetare som danat vårt landskap och är som sådan en nyckelart i ekosystemet. Kronviltet är vidare en värdefull resurs som rätt förvaltat kan ge fin jakt, miljövänligt kött och fina naturupplevelser, inte minst genom det skådespel som visas upp under brunsten då många söker sig ut i markerna för att skåda kronvilt och lyssna på bröl. Jakten på kronviltet är högt skattad av de skånska jägarna och betingar ett ekonomiskt värde, och den skånska jägarkåren har, tillsammans med skydd från enskilda markägare, starkt bidragit till ett bevarande och en uthållig och framgångsrik förvaltning av nominatunderarten. Det finns en bred samsyn i Skåne om att det ursprungliga svenska kronviltet ska bevaras och uthålligt förvaltas långsiktigt, något som manifesteras i en viljeinriktning som enhälligt antogs av Viltförvaltningsdelegationen i Skåne län.

De stora utmaningarna i förvaltningen rör de skador som kronvilt kan orsaka på skog och gröda samt att kunna balansera detta gentemot ett uthålligt nyttjande av en resurs samt kronviltets känslighet för en hård och felaktig avskjutning.

NUVARANDE UTBREDNING OCH POPULATIONSTATUS

Kronviltet invandrade till Sverige för cirka 10 000 år sedan. Efter att ha trängts tillbaka från övriga Sverige, fanns vid 1800-talets mitt kronvilt bara kvar i södra Skåne. Det var alltså i Skåne som det svenska kronviltet, den s.k. nominatunderarten *Cervus elaphus elaphus*, räddades från utrotning. Två sentida undersökningar visar att genetiken hos de skånska djuren skiljer sig avsevärt från övriga svenska populationers och att den genetiska särarten hos det ursprungliga svenska kronviltet med stor sannolikhet finns bevarad i dagens sydsvenska population. Det kronvilt som finns i andra delar av Sverige kommer från utsättningar och rymningar från hägn (möjligen med undantag av viss invandring från Norge i Värmland). Dessa djur är hybrider mellan olika underarter med härstamning från olika delar av Europa.

Hybridiseringsrisken med djur som härstammar från hägn och har en blandad genetisk bakgrund utgör i nuläget det största hotet mot nominatunderarten. I norra Skåne finns frilevande populationer med en bakgrund i hägn. Inom förvaltningsområdet medger länsstyrelsen inte nya tillstånd att hålla kronvilt som inte är av nominatunderarten. Det är inte heller tillåtet att hålla närbesläktade arter som wapiti eller sikahjort. På sikt bör nuvarande kronviltbestånd i befintliga hägn i

förvaltningsområdet avvecklas och ersättas med djur av nominatunderarten. Utanför förvaltningsområdet gäller en fortsatt allmän jakttid på kronhjort.

Nominatunderarten finns i södra halvan av Skåne med största koncentrationerna på Österlen och i södra – centrala Skåne. Merparten av utbredningsområdet i södra och centrala Skåne utgörs av så kallade ”kronhjortsområden” (NSF 2011:7). Det finns sex stycken kronhjortsområden, vilka tillsammans utgör det som brukar kallas licensområdet. För tre delområden inom förvaltningsområdet har det ännu inte bildats kronhjortsområden: På Österlen söder om väg 9, i sydväst, samt i norr mellan kronhjortsområde D och vägen mellan Tollarp-Degeberga-Maglehem. Arbetet har försenats på grund av pandemin, men har återupptagits våren 2022.

Nominatunderarten av kronvilt tillhör hotkategori ”Nära hotad” (NT) i rödlistan för hotade arter. Idag har vi troligen uppnått målet på en populationsstorlek på ca 3 000 djur före jakt och ligger därför precis över gränsen till NT, vilket innebär att den nu bedöms vara långsiktigt livskraftig. Tillväxttakten är lägre jämfört med tidigare under 2000-talet, och populationsstorleken är stabil eller möjligen svagt ökande enligt brunstinventeringen (**Fig. 1**). Avskjutningen har varit svagt ökande de senaste åren, men för senaste säsongen (2021/2022) noterades en minskning, detta trots att licenstilldelningen hade ökat inför säsongen (**Fig. 2**). Brunstinventeringen tyder på att könsfördelningen sedan 2012 blivit mer ojämn med en ökad andel hindar (**Fig. 3**).

ÖVERGRIPANDE MÅL

- En livskraftig population som regleras till ca 3 000 djur före jakt med en nära jämn könsfördelning och en hög medelålder för handjuren (10 % av stammen ska utgöras av handjur i åldern 6–14 år).
- Att hybridiseringsrisken med djur från andra populationer och från hägn minimeras.
- Att skadeförebyggande åtgärder genomförs som kan minska kronviltets skador på skogs- och jordbruk.
- Att det fastställda antalet djur i kronviltpopulationen så långt det är möjligt har en utbredning som är önskvärd utifrån jakt-, naturvårds- och skadeperspektiv.
- Att kronviltet fortsatt utgör en resurs utifrån ett jaktligt-, naturvårds- och upplevelseperspektiv.

Åtgärder för att nå och upprätthålla målen

- En reglerad och samordnad förvaltning, med ett bibehållet licenssystem inom Kronhjortsområden enligt nuvarande modell som bygger på årliga inventeringar inom licensområdena och som garanterar en god köns- och ålderssammansättning i populationen efter det jaktliga uttaget. Kompletterande och utökade inventeringar bör eftersträvas.
- Förvaltningen ska vara aktiv med frikostig licenstilldelning i kronviltets spridningsfronter samt där tätheten anses vara för hög. Möjligheten till extratilldelning ska finnas för att kunna anpassa avskjutning under innevarande säsong efter aktuella ståndorter och skadebild.
- Styrning av kronvilt till mindre skadekänsliga områden genomförs där detta är möjligt.
- Arbeta för att E22 ska fungera som en barriär, för att undvika invandring av kronvilt av främmande härkomst norrifrån, samt för att motverka en spridning av kronvilt från förvaltningsområdet norrut med ökade skador där som en möjlig konsekvens.
- För att kunna följa utbredning och trender av kronvilt utanför förvaltningsområdet ska länsstyrelsen informera om vikten av att rapportera avskjutning i områden utanför licensområdet där det råder allmän jakt.
- Fortsatt information om att foderskapande åtgärder kan minska skador på jord- och skogsbruk.
- Ta initiativ till forskning som bidrar med kunskap som kan förbättra inventeringsmetoder, skadeförebyggande åtgärder samt ge ökad kännedom om kronviltets födoval, habitatval och rörelsemönster.
- Resurser att arbeta med skadeförebyggande åtgärder, att ge rådgivning, att arbeta med information riktad till allmänhet, markägare, skogs- och jordbrukare, jägare och myndigheter.
- Fortsätta arbetet med att registrera kronhjortsområden enligt NSF 2011:7 för de områden i förvaltningsområdet där det i nuläget råder allmän jakt.
- Motverka barriäreffekter som uppstår vid viltstängsling inom licensområdet

FÖRVALTNINGSOMRÅDE

Det befintliga förvaltningsområdet (se Bilaga 1 för karta) avgränsas i väster av väg E22 från Malmö till Tollarp och i norr av väg nr 1624 från Tollarp till Degeberga och vidare längs väg 19 från Degeberga till Maglehem där gränsen löper till havet längs Julebodaån.

Förvaltningsområdets syfte är att bibehålla en jaktbar, livskraftig population på ca 3 000 djur före jakt samt att förhindra hybridisering med kronvilt i norra Skåne. Planen är att använda E22 som en barriär genom landskapet. Länsstyrelsen ska arbeta för att broar eller tunnlar som korsar E22 inte ska utformas så att det gynnar passage av kronvilt.

Förvaltningsplanen bedöms inte påverka andra hotade arter. Målet hindrar inte skapande av faunapassager som kan nyttjas av till exempel rådjur, vildsvin, utter, varg och lodjur, men som kronvilt undviker att nyttja. Den art som, förutom kronvilt, kan tänkas hindras är älg. Här står valet mellan att bevara nominatunderarten av kronvilt eller att upprätthålla en sammanhållen älgpopulation mellan de fåtaliga älgar som är på gränsen av det naturliga utbredningsområdet i södra Skåne och älgstammen norrut.

INVENTERING

Jaktuttag på en rödlistad art/underart är en svår balansgång mellan bevarande, populationsreglering och resursutnyttjande. Detta ställer höga krav på aktuell kunskap om stammen. En årlig inventering under brunsten görs idag i tre kärnområden av fyra olika inventerare. Inventeringen ger ett trendmått på stammens utveckling samt data på köns- och åldersfördelning. Vid licenstilldelningen ger inventeringen ett nödvändigt underlag tillsammans med kompletterande information från jägar- och markägarkontakter, avskjutningsstatistik samt kunskap om handjurslokaler.

Det är angeläget att dagens inventering utvidgas till att även omfatta andra områden än idag. Eventuellt kan inventeringsmetoder som kompletterar den nuvarande brunstinventeringen komma att behövas och prövas. Det är bland annat önskvärt med inventering av handjur utanför brunstperioden. Under 2019-2021 har licenssökande marker haft möjlighet att bidra med inventering under brunsten genom den s.k. "Brunstobsen". Inventeringen utförs på liknande sätt som Älgobsen, men under högbrunsten istället för under jakt. Tyvärr har uppslutningen bland markerna varit mycket dålig och det är svårt att dra några slutsatser av resultatet med så få deltagande marker. Dock verkar metoden lovande vad gäller data på sammansättningen i stammen. Försöket med "Brunstobsen" ska fortsätta och länsstyrelsen ska arbeta för att förmå fler marker att delta.

FÖRVALTNING GENOM LICENSSYSTEM

Länsstyrelsen har ett ansvar att förvalta jaktbart vilt på ett långsiktigt hållbart sätt och en långsiktig, uthållig och adaptiv förvaltning är idag självklar. Arter, som t.ex. älg och kronvilt, som rör sig över stora arealer med många jakträttsinnehavare, kräver en samordnad och reglerad förvaltning.

Hos kronvilt har de fullvuxna (6-14 år) handjuren en mycket viktig roll i ekologin. Det är av stor betydelse att andelen hjortar är tillräcklig samt att tillräckligt många tillåts uppnå fullvuxen ålder.

En välbalanserad population utifrån köns- och åldersfördelning är viktig ur ett naturvårdsperspektiv, men också ur ett långsiktigt jägar- och markägarperspektiv. För att minska skador är en balanserad population med en bra köns- och åldersfördelning ett mycket bättre alternativ än en förvaltning som bygger på en hög andel hondjur och en stam med en hög tillväxtpotential.

Den skånska reglerade licensförvaltningen har lyckats skapa en kontrollerbar kronviltpopulation av hög kvalitet. Licensområdet gör det möjligt att samordna förvaltningen över tillräckligt stora arealer. Genom en detaljerad licenstilldelning är det möjligt att balansera avskjutningen mellan kalvar, hindar, unghjortar och vuxna hjortar. Licenssystemet har också visat sig kraftfullt när man vill minska antalet djur. I delområden där tätheten blivit för hög har man genom licenssystemet kunnat rikta avskjutningen mot hindar och på så sätt kunnat sänka tätheten.

Ett avskaffande av den reglerade jakten skulle sannolikt leda till ett mycket hårt jakttryck på handjur och en brist på fullvuxna hjortar, men troligen inte till en minskad stam eftersom allmän jakt på klövvilt på sikt brukar leda till en successivt lägre andel handjur och en högre andel hondjur. En hög andel hondjur i stammen borgar för en hög tillväxtkapacitet. Detta har exempelvis skett i Danmark där man har allmän jakt på kronvilt och detta mönster är också tydligt i såväl den skånska som den svenska dovviltstammen som förvaltas med allmän jakt.

Inom förvaltningsområdet ska jakten vara reglerad genom licenstilldelning enligt nuvarande modell med jakt inom s.k. kronhjortsområden i enlighet med föreskrifter i NSF 2011:7. Jakttiden sträcker sig från och med 8 oktober till och med 31 januari. I övriga Skåne råder allmän jakt på kronvilt (alla djur) under samma tid (Jaktförordningen §§ 4, 5 och 7).

Vid licenstilldelningen tas hänsyn till den lokala situationen för kronvilt, baserat på de inventeringar som görs, men också på kontakter med markägare och jägare. De enskilda markerna bedöms utifrån förekomst av kronvilt, läge, areal, arrondering, ägoslagsfördelning och skadebild. Minimiarealen för att få tilldelning är 200

ha. Eftersom förvaltningen försvåras av många små jaktenheter uppmuntras samgående genom ökad licenstilldelning. Stor hänsyn tas till att kronviltet i Skåne har relativt stora hemområden och att de vandrar mellan olika områden, vilket innebär att många jaktmarker delar på och jagar samma djur.

Sedan 2021 kan man för att förebygga skada, utan att söka tillstånd, bedriva skydds jakt på kronkalv 1 juli till 15 april. Det är plikt att rapportera fällda kronkalvar till Länsstyrelsen, men för perioden 1 juli 2021 till 15 april 2022 har inga kalvar rapporterats fällda. Konsekvenserna för licensförvaltningen av denna 9,5 månader långa skydds jakt är ännu så länge okända.

Utnyttjandet av licenstilldelningen

Ett uthålligt, välbalanserat jaktuttag i en kronviltstam med jämn könsfördelning, ligger i regel på ca 15-25 % av stammen före jakt. I Skåne med bördiga marker och milda vintrar bör ett uthålligt jaktuttag kunna ligga på 20 % eller strax däröver. Storleken på det uthålliga jaktuttaget beror på övrig dödlighet, reproduktion och sammansättning i stammen samt hur man fördelar avskjutning mellan kalvar, hindar och hjortar. En målstam på 3 000 djur före jakt skulle teoretiskt medge ett jaktuttag på mellan 600 och 750 (20-25 %), vilket kan sättas i relation till de senaste säsongernas cirka 800 fällda djur. I licensområdet är dock andelen kalv i jaktuttaget relativt högt (42 % 2021/2022) jämfört med rekommendationer som ofta ges för kronviltförvaltning och där kalvuttaget i regel ligger i intervallet 20-33 %. Ett högt kalvuttag medger ett högre procentuellt jaktuttag i en klövviltstam. Att andelen

hindar enligt inventeringen är något högre än andelen handjur, möjliggör också ett större jaktuttag då man har en högre kalvproduktion och tillväxtkapacitet.

Inom förvaltningsområdet i Skåne ligger erfarenhetsmässigt antal fällda djur på mellan 65–75 % av tilldelade djur (säsongen 2021/2022: 70 %). Att nyttjandegraden är 65–75 % tas med i beräkningen inför licenstilldelning och det görs alltid en övertilldelning. Det finns flera skäl till att inte alla tilldelade djur fälls. I områden där kronvilt endast förekommer sporadiskt utdelas ändå kronviltlicens för att möjliggöra jakt på kronvilt. I sådana områden blir utnyttjandegraden låg. Kronviltet är mycket rörligt och kan vandra mellan olika områden beroende på var det för tillfället finns attraktiva grödor. Det innebär att för samma markägare kan möjligheterna att fylla tilldelningen variera mellan år. Andra faktorer som påverkar kronviltets ståndorter, är exempelvis ollonår, snöläge och var det finns vatten eller barriärer i landskapet. Det kan också finnas en önskan att öka antalet kronvilt och då avstår man från att skjuta hela den årliga tilldelningen.

Inventeringarna ger ett index – ett trendmått – på om stammen är stabil, ökar eller minskar. Detta trendmått kan jämföras med avskjutningen. Om trendmättet

är stabilt vid en viss avskjutning, tyder detta på att avskjutning (plus övrig dödlighet) balanserar tillväxten. Om trendmättet visar en ökande stam, tyder det på att tillväxten är större än total dödlighet. Inventering och avskjutning indikerar att stammen ökat under den senaste tioårsperioden, men att en stabilisering kanske kan skönjas under de senaste fem åren. Det är för tidigt att säga, men nedgången i avskjutning 2021/2022 kan tyda på avskjutning plus övrig dödlighet ligger nära tillväxten (se figurer 1-2). Det finns behov av en utökad populationsanalys för att en ökad kännedom av stammen och för att kunna göra en mer exakt avskjutningsplan.

Följande typer av licenser delas ut: 1) Kalv, 2) Hind som får bytas mot kalv, 3) Hjort upp till och med 5 taggar som får bytas mot hind eller kalv, 4) Hjort upp till och med 8 taggar som får bytas mot hind eller kalv, 5) Valfritt djur. Möjligheten att byta till hind eller kalv kan vid behov tas bort.

Den årliga licenstilldelningen tas fram av kronhjortsgruppen vari ingår ansvarig tjänsteman vid länsstyrelsen, en markägarrepresentant, en representant från skogsstyrelsen, en representant för naturskyddsföreningen, en representant för Jägareförbundet samt inventerare och kronviltexpertis. Licensansökningarna, inventeringsresultat och avskjutning ligger till grund för licenstilldelningen

När man fått besked om den tilldelade licensen finns möjlighet att inkomma med ett yttrande till länsstyrelsen. Om man skjuter hela sin tilldelning har man under säsongen möjlighet att lämna in en ansökan om extra tilldelning. Systemet med extra tilldelning möjliggör hänsyn till kronviltets aktuella förflyttningar mellan olika områden. Jakttiden är anpassad till att starta efter kronviltets brunst för att djuren ska få sköta parningen i lugn och ro. Jaktsäsongen slutar sista januari för att inte störa djuren senare på vintern när deras energireserver börjar bli låga. Februarijakt riskerar leda till ökade skogsskador då djuren som normalt äter mycket på öppna fält på senvintern istället söker skydd och tillbringar mer tid i skogen om de utsätts för störning. Då hjortarna är mitt uppe i sin hornfällning ökar risken att fel djur skjuts då det blir svårare att skilja på hindar och hjortar. Det börjar även blir allt svårare att se skillnad på kalvar och hindar vid denna tid.

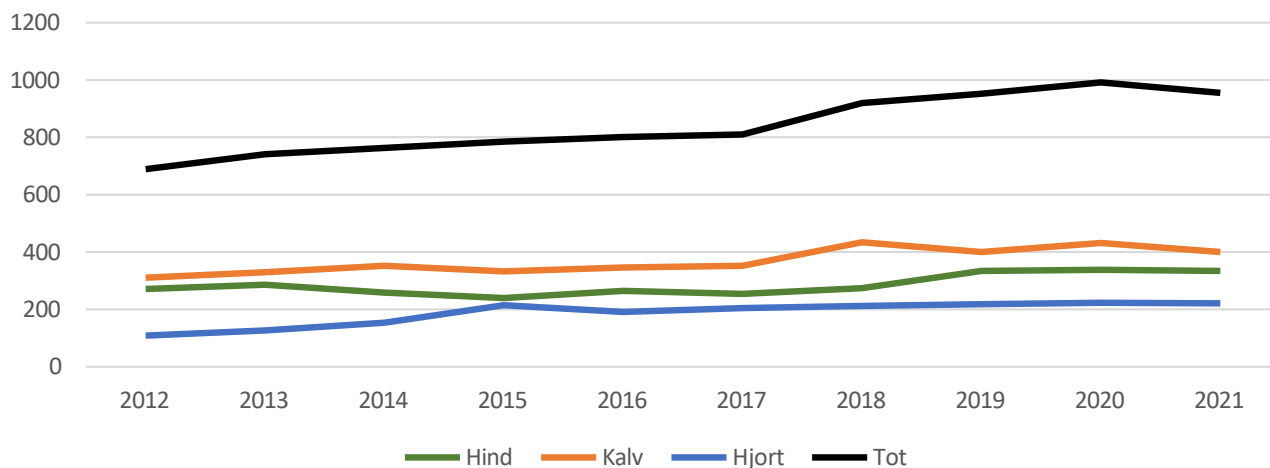

Fig. 1. Avskjutning av kronvilt i licensområdet under den senaste 10-årsperioden.

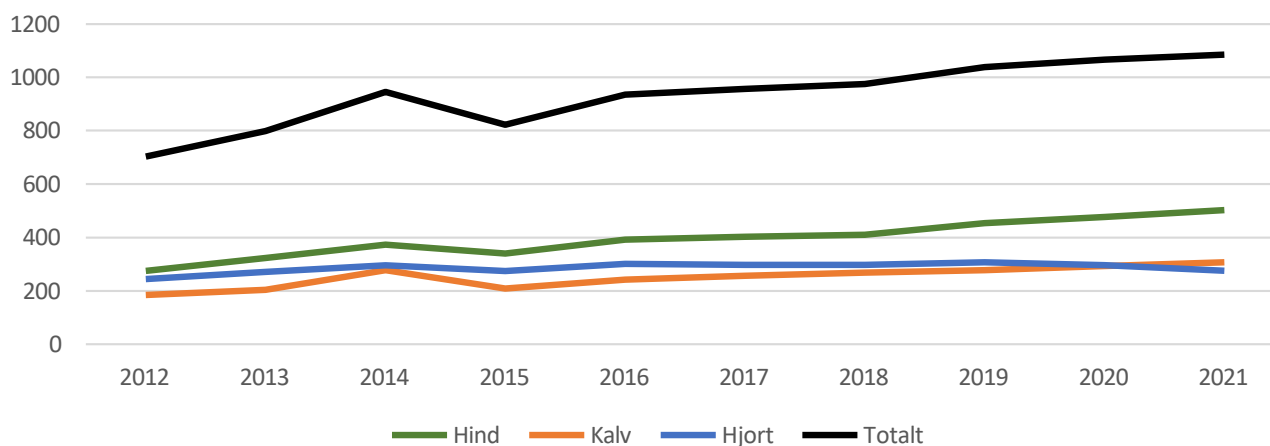

Fig. 2. Resultat av brunstinventering i Vombsjön-Romeleåsen-Sjölandskapet 2012-2021 (index antal räknade djur).

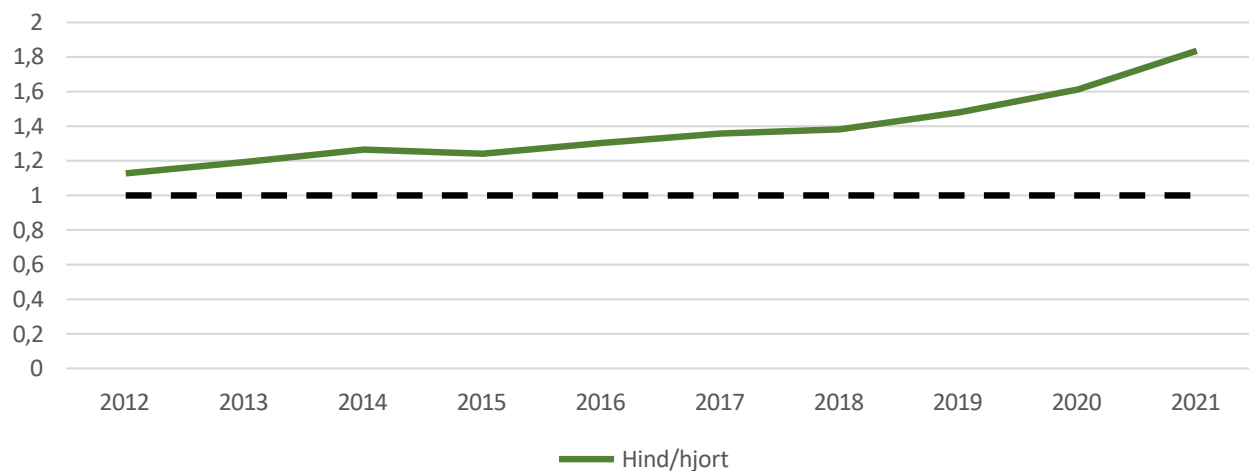

Fig. 3. Könsfördelning bland vuxna djur (hind/hjort) i brunstinventeringen i Vombsjön-Romeleåsen- Sjölandskapet 2012-2021.

FÖRVALTNINGSUTMANINGAR

Skador på skog och gröda

Kronviltet orsakar stora skador genom att äta bark. De mest omfattande skadorna rör gran med ekonomiska förluster som kan vara kännbara för markägarna. Förekomst av barkskalning påverkas av en mängd riskfaktorer, varav de flesta förekommer i det hårt brukade skånska landskapet.

Tillgången på naturligt växande foder är generellt låg både i jordbruks- och skogslandskapet. En viktig motåtgärd mot skador från kronvilt och annat klövvilt är därför att producera växande foder som klövviltet kan och får äta. Samarbetsprojektet för foderskapande åtgärder där länsstyrelsen är projektägare ”Vild och Bortskämd” är ett informationsprojekt som väckt stort intresse för vad man kan göra på den egna marken för att gynna klövvilt och övrig biologisk mångfald samtidigt som betetrycket på det som odlas minskas.

I Skåne har det visat sig bli höga skadenivåer på gran även vid låg täthet av kronvilt. Beräkningar av Skogsstyrelsen och SLU-Alnarp visar att de ekonomiska förlusterna av barkskalning på gran uppgår till 12 000 – 24 000 kr/ha vid slutavverkning. I studien från SLU-Alnarp dras slutsatsen att på de bördiga skånska markerna är tillväxten så god att även kronviltskadade granbestånd ger ett positivt netto och är ett bra ekonomiskt alternativ till andra trädslag. Rotröta är vanligt i skånska granbestånd, vilket minskar den ekonomiska betydelsen av kronviltskadorna eftersom bestånd med rotröta sällan ger timmerutbyte i rotstocken. Utöver barkskalning kan kronvilt beta skott i planteringar och påverka föryngring. Genom en rätt utförd stängsling går det att minska risken för dessa skador. Det finns exempel i Skåne på lyckade planteringar av ek i områden med mycket hög täthet av kronvilt. Trots detta är givetvis både barkskalningen på gran och den negativa påverkan på föryngring allvarlig och det finns ett stort behov av att hitta effektiva motåtgärder. Skogsstyrelsen, länsstyrelsen, markägarorganisationer, jägarorganisationer samt skogsbolag bör samarbeta i utvecklingen av skadeförebyggande åtgärder samt ta fram och sprida information om faktorer som påverkar skadeförekomst och hur skador kan motverkas. Med viltvårdsåtgärder kan markägare, skogsförvaltare och jägare förbättra tillgång på föda och skydd.

Kronvilt kan i likhet med älg, dovvilt och vildsvin även ge upphov till kostsamma skador i jordbruket vilket ger produktionsförluster och påverka odlingsval. Skördebortfall kan uppstå till följd av bete, legor och nedtrampning. Eftersom även dovvilt och vildsvin kan ge upphov till skador, kan det ibland vara svårt att avgöra vilken art/arter som orsakat skadan, eller i vilken omfattning olika arter gett upphov till skada.

Ökande mängd dovvilt och vildsvin

Det finns en oro för att ökande klövviltstammar leder till ett ökat, samlat betestryck som i sin tur leder till ökade skador på skog och gröda. Ofta framförs detta i diskussioner om älg och kronvilt. Den art som ökar mest är dock dovviltet.

Avskjutningen av dovvilt i Skåne har ökat till mer än 22 500 djur årligen vilket bör motsvara en stam på cirka 60-75 000 djur innan jakt, att jämföra med de 3 000 djur som är målet för kronvilt. Här blir licenssystemets fördelar tydliga.

Kronviltet orsakar stora skador på skog och gröda, men den styrda avskjutningen och den jämnare könsfördelningen hos kronviltet hindrar den snabba ökning som ses hos dovviltet där jakttrycket på hindar är lågt med en hög tillväxtkapacitet som följd.

Den stora dovviltstammen har stor betydelse för det samlade betestrycket med följd effekter för skador på skog och gröda. Den ökande mängden dovvilt leder sannolikt till en ökad födokonkurrens som kan påverka kronvilt, rådjur och älg negativt. För dovvilt råder allmän jakt, vilket gör det svårt för länsstyrelse och viltförvaltningsdelegation att påverka avskjutning och därmed reglera stammen. De verktyg som finns i den skånska licensförvaltningen av kronvilt saknas.

Störning av friluftsliv

Skåne är tätbefolkat och besöksstrycket på våra skogsområden är stort. Kronviltet kan ha svårt att finna ostörda miljöer. I Vombs fure, en av de viktigaste kronviltlokalerna, har störning från friluftsliv lett till att kronviltet trängs undan och tillbringar alltmer tid på grannmarker och där orsakar skador.

Djurskyddsområdet i Vomb har uppdaterats med nya föreskrifter för friluftslivet som ska minska störningen. Parallellt med detta har Malmö stad och Lunds kommun antagit en viltvårdsplan för att skapa mer växande foder i Vombs furu.

I det hårt exploaterade skånska landskapet är det av stor vikt för det störningskänsliga kronviltet att det finns ostörda miljöer. Detaljerad information om kronviltlokaler bör ej spridas på grund av kronviltets störningskänslighet och att många av lokalerna är mycket svåra att röra sig i utan att orsaka störning. Det är ett starkt önskemål från markägare att detaljerade uppgifter om lokaler och förekomster inte blir kända. Störningen kan leda till att kronviltet samlas på mindre ostörda ytor som då utsätts för ett mycket hårt betestryck. Det finns också exempel på att störning gjort det svårare att uppnå avskjutningsmål. Markägare, jägare, naturvårdsintressen, turism- och friluftsförbund, kommuner och länsstyrelsen bör samarbeta kring hur allmänhetens önskan om upplevelser av kronvilt kan tillgodoseas, samtidigt som detta och övrigt friluftsliv styrs så att det inte orsakar störning.

Vägar, järnvägar och annan exploatering

Generellt sett anses kronviltet vara duktigare på att undvika kollisioner med bilar jämfört med annat klövvilt. I områden där såväl kronviltstammen som trafiken är tät och där kronviltet dessutom har regelbundna växlar över de hårt trafikerade vägarna är olyckor vanligare. Problem kan särskilt uppstå om daglega och nattbete är på olika sidor av en hårt trafikerad väg. På olycksdrabbade sträckor och vid nya vägprojekt finns det skäl att utreda effekter på kronviltet. Viltstängsel kan vara nödvändigt, men kan också få en barriäreffekt som påverkar såväl dygnsrörelsemönster som vandringar mellan olika områden, varför behovet av faunapasager bör utredas. Placeringen av skyddande daglegor och nattbete kan påverka olycksrisken och bör beaktas i konsekvensanalyser. Detsamma gäller andra typer av exploatering i för kronviltet viktiga områden.

Stängsel

Hjortarnas horn fastnar lätt i kvarlämnad eller slak tråd i befintliga stängsel och kan då gå en plågsam död till mötes. Det är angeläget att gamla stängsel eller trådar tas bort. I aktiva stängsel bör trådar vara hårt spända och stolpar stadigt förankrade. En liggande träribba mellan trådarna ger hjortarna ett fast och synligt motstånd när de försöker gå mellan trådarna.

INFORMATION

Den regionala förvaltningsplanen ska finnas tillgänglig på länsstyrelsens hemsida. Här ska även finnas information om artbiologi, kronviltförvaltning, inventeringsresultat, avskjutningsstatistik och information om skador. I utskicket av den årliga licenstilldelningen bifogas en text där information ges om bakgrund till tilldelning, föregående säsongens licenstilldelning och avskjutning, samt fakta om populationens utveckling. I den fortlöpande kronviltförvaltningen är också direktkontakt med jägare och markägare via telefon och e-post en viktig del i informationsarbetet.

En årlig temadag om kronvilt arrangeras på Övedskloster av Jägareförbundet, länsstyrelsen samt kronviltforskare Anders Jarnemo. Syftet är att sprida information och kunskap om kronvilt och dess förvaltning. Temadagen ger även en möjlighet för markägare och jägare att direkt diskutera kronviltfrågor med företrädare för Jägareförbundet, länsstyrelsen, forskningen och kronhjortsgruppen.

Förhindrande av illegal verksamhet

Utredning av olaga jakt bör ges hög prioritet i syfte att få en avskräckande effekt. Inventering och fotodokumentation av handjur har visat sig vara till god hjälp vid utredning av illegal jakt.

FINANSIERINGSBEHOV

Inventering

Inventeringen har tidigare år finansierats av länsstyrelsen, Stiftelsen Skånska landskap, Jägareförbundet Skåne naturskyddsföreningen i Skåne, STF Skåne, SYSAV samt privata medel. Förhoppningen är att dessa aktörer kan fortsätta bidra, men de senaste åren har medel från Naturvårdsverket täckt kostnaden för inventering.

Skadeförebyggande åtgärder

Här bör Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket kunna bidra med finansiering av forskning och metodutveckling. För finansiering av rådgivning och markägar-kontakter kan Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen samt markägarorganisationer förslagsvis samarbeta.

BEHOV AV NY KUNSKAP

Forskning och metodutveckling som rör skador på skog och gröda måste ges hög prioritet. Forskning har tagit fram ny kunskap om hemområdesstorlek, rörelsemönster, habitatval, reproduktion, och barkskalning. Det finns dock ett fortsatt kunskapsbehov rörande födoval, habitatval och rörelsemönster. Inte minst kan detta vara till hjälp för att förstå och motverka skador.

Eventuell konkurrens och andra interaktioner mellan de olika klövviltarterna (kronvilt, dovvilt, rådjur, älg och vildsvin) är oklara. Då dessa arter uppträder allt oftare i samma marker finns det ett behov av forskning som underlättar samförvaltning, inte minst i förhållande till samlat betetryck och viltskador.

Den kunskap som erhållits genom den årliga brunstininventeringen och ideellt arbete av entusiaster, är unik för frilevande klövvilt i Sverige. Data från inventeringen har gett kunskap om säsongsvandring, spridning, brunstbeteenden och inventeringsmetodik. Det är önskvärt med inventering av handjur utanför brunsten för att ha en aktuell bild av vinter- och sommarlokaler, och kunna samordna licenstilldelning mellan brunstområden och handjurslokaler.

BILAGOR

Bilaga 1: Kronhjortsområden

- KRONHJORTSOMRÅDE A
- KRONHJORTSOMRÅDE B
- KRONHJORTSOMRÅDE C
- KRONHJORTSOMRÅDE D
- KRONHJORTSOMRÅDE E
- KRONHJORTSOMRÅDE F
- KRONHJORTSOMRÅDE G

Bilaga 2: Förklarande bakgrund och referenser

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.518491c118529d7e6f79ec14/1674469439980/BILAGA%202022%20Bakgrund%20och%20referenser.pdf>

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane